

Dječja prava u hrvatskom i norveškom kurikulumu

Glavina, Annamarija

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:186698>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

**ANNAMARIJA GLAVINA
ZAVRŠNI RAD**

**DJEČJA PRAVA U HRVATSKOM I
NORVEŠKOM KURIKULUMU**

Čakovec, lipanj 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(ČAKOVEC)

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Annamarija Glavina

**TEMA ZAVRŠNOG RADA: Dječja prava u hrvatskom i norveškom
kurikulumu**

MENTOR: izv. prof. dr. sc. Adrijana Višnjic Jevtic

Čakovec, lipanj 2024.

SADRŽAJ

SAŽETAK	4
SUMMARY	5
1. UVOD	6
2. Kurikulum	7
3. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje Republike Hrvatske	8
4. Norveški kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje	11
5. Dječja prava	13
5.1. KONVENCIJA O PRAVIMA DJETETA	13
5.1.1. Prava preživljavanja	13
5.1.2. Razvojna prava	14
5.1.3. Zaštitna prava	15
5.1.4. Prava sudjelovanja	15
5.2. UNICEF KAO GLAVNI GLOBALNI PROMICATELJ DJEČJIH PRAVA	16
6. Dječja prava u hrvatskom i norveškom kurikulumu	19
6.1. DJEČJA PRAVA U HRVATSKOM KURIKULUMU	19
6.1.1. Načela	19
6.1.2. Vrijednosti	20
6.1.3. Osiguravanje dobrobiti za dijete	21
6.1.4. Cjelovit razvoj, odgoj i učenje djeteta	22
6.2. Dječja prava u norveškom kurikulumu	22
6.2.1. Načela	22
6.2.2. Vrijednosti	23
6.3. usporedba hrvatskog i norveškog kurikuluma	24
7. Uloga odgojitelja kod promicanja dječjih prava	25
8. ZAKLJUČAK	27
LITERATURA	28
IZJAVA	29

SAŽETAK

Dječja prava su kroz povijest postepeno dobivala na značaju, a i sam pogled na dijete se isto tako mijenjao. Donošenjem Konvencije o pravima djece 20. studenog 1989. godine od strane Ujedinjenih naroda, utemeljena su dječja prava koja možemo podijeliti na prava preživljavanja, razvojna prava, zaštitna prava i prava sudjelovanja. Svaka od te skupine sadrži dječja prava koja su neophodna za pravilan razvoj djeteta uključujući mnoge aspekte, roditelje, okolinu u kojoj dijete živi i boravi te sve osobe sa kojima se dijete susreće tijekom svog razvoja.

Vrtić kao ustanova u kojoj dijete provodi svoje prve i najvažnije godine svog života, dužan je usmjeriti pogled na dobrobit djeteta te mu omogućiti neometano provođenje njegovih prava kako bi dijete bilo sigurno. Svi djelatnici vrtića kao takvog, a najviše odgojitelji, dužni su poznavati dječja prava. Vrtić bi za svako dijete trebao biti pozitivno i poticajno mjesto gdje će ono steći razna znanja i vještine ali i naučiti svoja prava koja ga štite sve do njegove punoljetnosti.

Ovaj rad pruža uvid u sama dječja prava, Konvenciju o dječjim pravima te uvid u kurikulume za rani i predškolski odgoj i obrazovanje u Hrvatskoj i Norveškoj. Kroz gotovo cijeli rad, ističe se važnost dječjih prava u svakome pogledu te se nastoji naglasiti iz kojeg su razloga prava djece potrebna i kako ih na pravilan način provoditi te poštivati za dobrobit djece i njihov pravilan rast i razvoj.

Cilj ovog rada je uvidjeti i razlike između kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje u Hrvatskoj i Norveškoj te kako te razlike utječu na djecu i njihova prava.

Ključne riječi: dječja prava, dijete, vrtić, odgojitelji

SUMMARY

Children's rights have progressively gained importance throughout history, and the perception of childhood has similarly evolved. The adoption of the Convention on the Rights of the Child on November 20, 1989, by the United Nations, formally established children's rights, which can be categorized into survival rights, developmental rights, protection rights, and participation rights. Each of these categories encompasses rights that are crucial for the optimal development of the child, taking into account various aspects such as parental influence, the environment in which the child resides, and all individuals the child interacts with throughout their developmental stages.

Kindergarten, as an institution where children spend their formative and most critical years, has the responsibility to prioritize the child's welfare and to facilitate the full realization of their rights, ensuring their safety and security. All personnel within the kindergarten, particularly educators, must possess a thorough understanding of children's rights. Kindergartens should serve as nurturing and empowering environments where children acquire essential knowledge and skills while also being educated about their rights, which safeguard them until they reach adulthood.

This thesis provides an in-depth examination of children's rights, the Convention on the Rights of the Child, and a comparative analysis of early childhood education curricula in Croatia and Norway. Emphasis is placed on the critical importance of children's rights across all dimensions, underscoring the rationale behind the necessity of these rights and exploring the proper methods of their implementation and enforcement to ensure the well-being and holistic development of children.

The objective of this thesis is to identify and analyze the differences between the early childhood education curricula in Croatia and Norway, as well as to assess how these variations impact children's rights and their overall development.

Key words: children's rights, child, kindergarten, educator

1. UVOD

Kurikulum je riječ latinskog porijekla (*curriculum*) koja označava tijek, slijed, kretanje nekoga ljudskoga životnog procesa, a latinska sintagma *curriculum vitae* se koristi i danas s obzirom na njegovo izvorno značenje (*Hrvatska enciklopedija*, 2024).

Kurikulum u odgojno-obrazovnim ustanovama predstavlja okvir za provedbu odgojno-obrazovnog rada i temeljni je dokument. U suvremenim ustanovama predstavlja mogućnost i poticaj za razvoj kurikuluma pojedine odgojne skupine. Istovremeno, dokument kojeg odgojno-obrazovni djelatnici trebaju poznavati i promovirati jest Konvencija o pravima djeteta (UN, 1989).

S obzirom na trenutnu situaciju u svijetu, mnoga dječja prava su prekršena i još uvijek se trenutačno krše dok djeci nisu omogućena osnovna prava na život i uvjeta da im život bude siguran. Dijete je osoba i živo biće kao i odrastao čovjek koje ima pravo biti saslušano i zbrinuto na način i u uvjetima koji su izvan životne opasnosti te također ima pravo izraziti svoje mišljenje, stavove i želje.

Polazeći od ova dva ključna dokumenta ovim radom nastojalo se utvrditi na koji način su prepoznata i podržana dječja prava u kurikulumima Republike Hrvatske i Norveške.

2. KURIKULUM

Sam pojam kurikuluma je objasnilo mnogo autora na različite načine od kasne Antike pa sve do danas. Previšić (2007) navodi i načelne zahtjeve kod stvaranja kurikuluma gdje se na njega gleda kao na „vodiča prakse“. Slunjski u svojoj knjizi „Stvaranje predškolskog kurikuluma“ (2006) navodi da postoji problem poistovjećivanja kurikuluma sa nastavnim planom i programom gdje se kod plana i programa „misli na opseg znanja, tj. sadržaja koji učenici trebaju usvojiti kako bi se pripremili za život i rad u svojoj sredini“ (Palekčić, 1999, prema Slunjski, 2006, str. 44).

Nacionalni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (2015) je dokument u kojem su opisana polazišta, načela, vrijednosti, ciljeve, odnos Nacionalnoga kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje i kurikuluma vrtića te kurikuluma predškole, osiguranje kvalitete koja se tiče odgojno-obrazovne prakse i samog kurikuluma te profesionalni razvoj stručnih djelatnika vrtića u Hrvatskoj. Bez obzira na Nacionalni kurikulum, svaki vrtić ima svoj kurikulum vrtića koji se donosi i sastavlja unutar vrtića sadržavajući iste komponente s obzirom na uvjete koje zadani vrtić nudi. Kod njegovog stvaranja, bitno je u obzir uzeti prostornu-materijalnu kvalitetu, kvalitetu socijalnog okruženja, kulturu prostora i ljudi na kojem se vrtić nalazi, kulturu i običaje te mnoge druge čimbenike. Kurikulum ne može biti kvalitetan ako se u njemu na dijete ne gleda kao na cjelovito biće koje je istraživač, aktivni stvaratelj znanja, socijalni subjekt sa specifičnim potrebama, pravima i kulturom, kreativno biće sa specifičnim stvaralačkim i izražajnim potencijalima te kao na aktivnog građanina zajednice.

3. NACIONALNI KURIKULUM ZA RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE REPUBLIKE HRVATSKE

Od pedagoške godine 2015./2016. se u Hrvatskoj počeo primjenjivati *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* donesen 2015. godine. U njegovom stvaranju sudjelovali su mnogi stručnjaci prikupljanjem podataka o odgojno-obrazovnoj praksi diljem zemlje, a sam kurikulum počiva na sljedećim dokumentima:

- *Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi* (1991.)
- *Konvencija o pravima djeteta* (2001.)
- *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje* (2011.)
- *Smjernice za strategiju obrazovanja, znanosti i tehnologije Republike Hrvatske* (2012.)
- *Priručnik za samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja* (2012.)
- *Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije* (2014.).

U sustav odgoja i obrazovanja Republike Hrvatske spada rani predškolski odgoj i obrazovanje te sama skrb o djeci. Ono je namijenjeno djeci od navršениh 6 mjeseci života pa sve do polaska u osnovnu školu, ali je godina prije polaska u osnovnu školu obavezna godina predškolskog odgoja i obrazovanja za svu djecu u Republici Hrvatskoj.

Kako bi odgojno-obrazovna praksa i kurikulum predškolskog odgoja i obrazovanja mogli biti ostvarivi i djelotvorni, bitno je da se neprestano nadopunjavaju te da se istražuju različiti aspekti onoga što i kurikulum čini takvim.

Sljedeće što kurikulum sadrži su načela a to su sastavnice koje osiguravaju cjelokupnu unutarnju usklađenost kurikuluma i partnersko djelovanje:

- *fleksibilnost odgojno-obrazovnog procesa u vrtiću*
- *partnerstvo vrtića s roditeljima i širom zajednicom*
- *osiguravanje kontinuiteta u odgoju i obrazovanju*
- *otvorenost za kontinuirano učenje i spremnost na unapređivanje prakse.*

Vrijednosti su pak orijentir za ostvarivanje svih odgojno-obrazovnih ciljeva te za osiguravanje društvene i individualne dobrobiti s naglaskom na to da su te vrijednosti tu kako bi djetetu omogućile, a kasnije i unaprijedile intelektualni, društveni, moralni, duhovni i motorički razvoj. Pobrojano je 6 vrijednosti, a to su:

- *znanje*
- *identitet*
- *humanizam i tolerancija*
- *odgovornost*
- *autonomija*
- *kreativnost.*

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje naglašava dva velika cilja koja su usmjerena na dijete te svako od njih sadrži propisane procese i smjernice kako bi se oni mogli ostvariti:

- *osiguravanje dobrobiti za dijete*
- *cjelovit razvoj, odgoj i učenje djeteta te razvoj kompetencija.*

Što se tiče osiguravanja dobrobiti za dijete, postoji više dobrobiti koje su nužne da dijete bude zadovoljeno: osobna, emocionalna i tjelesna dobrobit, obrazovna dobrobit i socijalna dobrobit djeteta. Kako bi razumjeli dobrobit djeteta i njegove dimenzije, bitno je da odgojitelj ima dovoljno znanja i očekivanja te da shvaća dijete, njegovo djetinjstvo i socijalizaciju sa drugima te je bitno da je ono pedagoški, psihološki i didaktički utemeljeno. Cjelovit razvoj, odgoj i učenje djeteta te razvoj kompetencija kao cilj na dijete gleda kao na cjelovito biće čije kompetencije nisu statične već razvojne jer se njihov razvoj prati konstantno i kontinuirano te se one procjenjuju cjelovito. To što su djeca iste kronološke dobi, ne znači da su i iste razvojne mogućnosti i kompetencije pa se stoga one promatraju i potiču kod svakog djeteta individualno, a to su:

1. Komunikacija na materinskom jeziku
2. Komunikacija na stranim jezicima
3. Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju
4. Digitalna kompetencija

5. Učiti kako učiti
6. Socijalna i građanska kompetencija
7. Inicijativnost i poduzetnost
8. Kulturna svijest i izražavanje.

4. NORVEŠKI KURIKULUM ZA RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Za razliku od kurikuluma u Republici Hrvatskoj, u Norveškoj je kurikulum nešto drugačiji. Prvotni kurikulum je bio na snazi već od 1975. godine, a onakav kakav imaju danas na snagu je stupio 2017. godine. Temelji se na Zakonu o vrtićima norv. *Barnehageloven* (2005) i Okvirnim planom za sadržaj i zadatke vrtića, norv. *Rammeplan for barnehagen* (2006) te na holističkom pristupu obuhvaćajući fizički, socijalni, emocionalni i intelektualni razvoj djece. Regulirani su sadržaj i aktivnosti koji se nude djeci a prolaze kroz sedam važnih područja učenja:

- komunikacija
- jezik i tekst
- tijelo, pokret, hrana i zdravlje
- brojevi, prostor i oblici
- umjetnost, kultura i kreativnost
- priroda, okoliš i tehnologija
- etika, religija i filozofija
- lokalna zajednica i društvo.

Sva ova područja učenja služe da djeca razvijaju mnoge vještine (jezične, matematičke, komunikacijske,...) te da se djeca upoznaju sa svojom okolinom, prirodom ali i tehnologijom koja ih okružuje kako bi ju koristili na pravilan način, da se kreativno izražavaju, da se zdravo hrane i poticanje zdravih životnih navika te razvoj moralnih i etičkih vrijednosti. Ono što se naglašava jeto da mora postojati prilika da djeca razvijaju svoje sposobnosti i vještine u okolini gdje neće biti diskriminirana i gdje nije prisutno nasilje bilo koje vrste. Sam kurikulum se temelji na nekoliko principa koji su važni za djetetov razvoj:

- inkluzivnost
- holistički pristup
- suradnja s roditeljima
- prilagođenost.

Također, kurikulum sadrži i načela prema kojima se uspostavljaju smjernice za rad s djecom u dobi od 0 do 6 godina a to su:

- prava djeteta
- cjeloviti razvoj djeteta
- igra kao ključna aktivnost
- inkluzija i jednakost
- suradnja s roditeljima
- priroda i vanjsko okruženje
- demokracija i sudjelovanje djece.

Vrijednosti koje su važne u samom oblikovanju okruženja i pristupa prema djeci, a temelje se na humanističkim, demokratskim i inkluzivnim načelima su:

- ljudsko dostojanstvo
- demokracija i sudjelovanje
- inkluzija i jednakost
- prijateljstvo i suradnja
- poštivanje prirode i okoliša
- radost, igra i kreativnost
- sigurnost i briga.

Igra im je temelj svega te je ona glavna aktivnost kroz koju djeca razvijaju svoju kreativnost, regulaciju emociju, rješavanje problema, savladavanje izazova i socijalne vještine, to jest komunikaciju. Također je bitno iskustveno učenje gdje djeca kroz svoje osobno iskustvo dolaze do rješenja i zaključaka, a sve aktivnosti se prilagođavaju svakom pojedincu (individualizirani pristup) s obzirom na njegove potrebe i interese. Suradnja s roditeljima daje uvid u djetetov razvoj za vrijeme njegovog boravka u vrtiću te pruža podršku roditeljima kroz razne izazove s kojima se možda susreću. Posvećenost emocijama i njihovoj regulaciji je po mome mišljenju snažnija nego kod nas te se djecu kroz razne aktivnosti potiče na empatiju, suradnju i komunikaciju s drugima te na ostvarivanje zdravih odnosa sa drugima.

Isto tako, u Norveškoj djeca ostvaruju više povezanosti sa prirodom i okolišem gdje svakodnevno upoznaju životinjski i biljni svijet i prirodu oko sebe te kako očuvati okoliš i pravilno brinuti o njemu. Multikulturalnost i inkluzija važni su zbog promicanja razlika između djece te poštovanje tih razlika ali da su i svi ravnopravni pa se iz tog razloga odgojitelji trude da se djeca iz različitih kultura osjećaju dobrodošlo i sigurno kod njih.

5. DJEČJA PRAVA

Generalna skupština Ujedinjenih naroda je 20. studenoga 1989. godine donijela *Konvenciju o pravima djeteta*. To je dokument kojima se priznaju prava sve djece u cijelome svijetu, a potpisalo ju je 196 država svijeta (Maleš i sur., 2003). Nakon odcjepljenja od bivše države, već onda postojeća Vlada Republike Hrvatske donosi odluku kojom se smatra strankom ove *Konvencije o pravima djeteta* od dana samog osamostaljenja 8. listopada 1991. godine. Sve stranke koje su potpisale konvenciju, dužne su prema djetetu pristupiti kao subjektu koji ima svoja prava te je ona svojevrsni zakon i podrazumijeva se nadzor njezine primjene u potpisanim državama kako ne bi došlo do njihovih kršenja.

Prava ove konvencije su namijenjena osobama mlađima od 18 godina to jest maloljetnicima, a dužni su je se pridržavati svi koji sudjeluju u životima djece.

5.1. KONVENCIJA O PRAVIMA DJETETA

Konvencija se sastoji od 54. članka podijeljena u tri dijela, a temelje se na četiri opća načela:

- prava preživljavanja
- razvojna prava
- zaštitna prava
- prava sudjelovanja.

5.1.1. Prava preživljavanja

Prava preživljavanja su temeljna prava koja osiguravaju dijete. To su pravo na život, pravo na prehranu, pravo na odgovarajući životni standard, pravo na zdravstvenu skrb te pravo na smještaj. Svako dijete ima pravo živjeti i po rođenju biti upisano u matične knjige gdje mu se jamči pravo na ime, državljanstvo i da zna svoje roditelje (UNUN, 2001, čl. 7). Članak broj 27. navodi da svako dijete ima pravo na životni standard primjeren njegovome tjelesnom, duševnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju, a najveću odgovornost za osiguravanje životnih uvjeta snose roditelji. Pravo

na zdravstvenu skrb osigurava djetetu dostupnost zdravstvenih službi i dostupnost najviših i najboljih razina zdravlja (UNUN, 2001, čl. 24.)

5.1.2. Razvojna prava

Kako bi se djetetu omogućio najbolji mogući razvoj u tjelesnom, emotivnom, psihosocijalnom, kognitivnom, društvenom i kulturnom aspektu, postoje razvojna prava koja im to omogućuju:

- pravo na igru
- pravo na obrazovanje
- pravo na slobodno vrijeme
- pravo na kulturne aktivnosti
- pravo na informiranje
- pravo na slobodu misli
- pravo na izražavanje.

Članak 31. u kojem se navodi da se djetetu priznaje pravo na odmor, igru i slobodno vrijeme obvezuje države stranke da ta prava budu omogućena djeci na način da su primjerena njihovoj dobi, a isto tako i da slobodno sudjeluju u kulturnom životu i umjetnostima (UNUN, 2001).

Što se tiče obrazovanja, države stranke priznaju svakome djetetu pravo na obrazovanje te se obvezuju na temelju jednakih mogućnosti svima osigurati obvezno i besplatno osnovno obrazovanje, poticati razvoj različitih oblika srednjoškolskog obrazovanja, dati mogućnost dostupnosti višeg i visokog obrazovanja svima na temelju sposobnosti, da sve obavijesti o školovanju te stručnoj izobrazbi i profesionalnom budu dostupne svoj djeci te poduzeti mjere da djeca redovito pohađaju nastavu uz smanjenje stope ispisa iz škola (UNUN, 2001, čl. 28.).

Članak 12. i članak 13. obvezuju države stranke da svakome djetetu osiguraju pravo na slobodno izražavanje svojih stavova a tijekom sudskih i upravnih postupaka djetetu se mora osigurati da bude saslušano te ono mora uključivati slobodu traženja, primanja i širenja obavijesti i ideja svake vrste (UNUN, 2001).

5.1.3. Zaštitna prava

Prava koja djeci omogućuju zaštitu a za cilj imaju dobrobit djeteta ili više njih su upravo zaštitna prava:

- pravo na zaštitu od zlouporabe
- pravo na zaštitu od zapostavljanja
- pravo na zaštitu od izrabljivanja
- pravo na zabranu dječjeg rada
- pravo na zaštitu od droga, duhana i alkohola
- pravo na zaštitu djece izbjeglica
- pravo na zaštitu djece u oružanim sukobima
- pravo na zaštitu djece u zatvorima.

Članak 32. navodi da države stranke djetetu priznaju pravo na zaštitu od gospodarskog izrabljivanja koje bi moglo naštetiti djetetu u bilo kojem segmentu razvoja te da te iste države stranke moraju odrediti minimalnu dob za zapošljavanje, primjereno radno vrijeme, uvjete zapošljavanja i odrediti primjerene kazne kako bi ovaj članak bio djelotvoran i primjenjiv (UN, 2001).

Članak 34., članak 35. i članak 36. se odnose na zaštitu djece od bilo kojeg oblika spolnog izrabljivanja i zlostavljanja, poduzimanje odgovarajućih mjera u svrhu sprječavanja otmice, prodaje i trgovine djecom te da se djecu zaštititi od svih oblika izrabljivanja koje štete na dobrobit djeteta (UN, 2001).

U oružanim sukobima to jest ratovima, države stranke su dužne poduzeti mjere koje osiguravaju da osobe mlađe od 15 godina nisu izravno uključene te se moraju suzdržati od novačenja osoba mlađih od 15 godina, a isto tako poduzeti korisne mjere da se djeci koja su pogođena oružanim sukobima osigurati zaštitu i skrb (UN, 2001).

5.1.4. Prava sudjelovanja

Djeca isto kao i odrasli imaju pravo aktivno sudjelovati u društvu i biti dio zajednice u kojoj žive, a to im omogućuju sljedeća prava:

- pravo na slobodno izražavanje svojih misli

- pravo na slobodno izražavanje vjere
- pravo na udruživanje
- pravo na okupljanje.

Pravo na slobodu misli, savjesti i vjere se opisuje u članku 14. gdje sloboda izražavanja vjere ili uvjerenja bude podvrgnuta ograničenjima koja su određena zakonom i potrebna radi zaštite javne sigurnosti, zdravlja, morala, temeljnih prava ili sloboda drugih (UN, 2001).

Svako dijete ima pravo na slobodu udruživanja i mirnog okupljanja, a članak 15. navodi da se u provođenju ovih prava ne mogu postaviti ograničenja osim onih koja je propisala zajednica ili su potrebna u demokratskom društvu (UN, 2001).

5.2. UNICEF KAO GLAVNI GLOBALNI PROMICATELJ DJEČJIH PRAVA

UNICEF (*United Nations International Childrens Emergency Fund*) je međunarodna organizacija osnovana 11. prosinca davne 1946. godine od strane Generalne skupštine Ujedinjenih naroda. Svrha osnivanja tada je bila pružanje hitne pomoći djeci i njihovim obiteljima na području Europe i Kine koja su bila teško pogođena razaranjima Drugog svjetskog rata. To je uključivalo hranu, odjeću i lijekove. U početku, organizacija je djelovala humanitarno kao i danas, ali se proširila i na dulje razvojne programe koji uključuju zdravstvo, sanitarne uvjete, obrazovanje, zaštite od eksploatacije i ono najvažnije, promicanje dječjih prava diljem svijeta (Richard, 2014). Danas, UNICEF djeluje u više od 190 zemalja svijeta sa ciljem da se djeci osiguraju uvjeti i prava koja su propisana *Konvencijom o pravima djeteta* (1989). Postankom stalne agencije Ujedinjenih naroda, UNICEF je promijenio ime u *United Nations Childerns Fund*, ali je zadržao svoju kraticu bez promjene.

UNICEF kao glavni globalni promicatelj dječjih prava ima važne uloge:

- zagovaranje dječjih prava
- osiguranje pristupa osnovnim uslugama
- humanitarna pomoć
- prikupljanje podataka i istraživanja
- suradnja s nacionalnim vladama i organizacija
- specifične inicijative i kampanje.

Kako bi uspješno zagovarao dječja prava, surađuje s mnogim vladama, organizacijama i međunarodnim tijelima diljem svijeta, a isto tako i promovira *Konvenciju o pravima djeteta* (1989) putem implementacije u zakonodavstva u svijetu.

Osnovne usluge koje UNICEF smatra neophodnima da se osiguraju su obrazovanje, zdravstvo te zaštita od nasilja i eksploatacije. Ulaganje u programe koji osiguravaju kvalitetno obrazovanje omogućuje i da djeca koja su pogođena oružanim sukobima, siromaštvom i diskriminacijom imaju svoja prava kao i sva ostala djeca. Zdravstvo bi trebalo biti dostupno svojoj djeci, a UNICEF brine o tome da se zaštite prava djece na zdravlje i preživljavanje putem raznih programa cijepljenja i prehrane te pristup čistoj i pitkoj vodi koja je neophodna za život. Programima za zaštitu djece od bilo kakvog oblika nasilja i zlostavljanja uz zaštitu djece od trgovine djecom i dječjeg rada, UNICEF nastoji zaštititi djecu i njihova prava.

U kriznim situacijama, slučajeva prirodnih katastrofa, sukoba i drugih hitnih situacija, UNICEF osigurava humanitarnu pomoć djeci i njihovim obiteljima u vidu pružanje hrane, zdravstvene skrbi, obrazovnih materijala ali i psihološke podrške. Ukoliko je djeci potrebna rehabilitacija zbog oružanih sukoba i slično, UNICEF omogućuje i to.

Kako bi se pratio napredak, prisutnost i stanje dječjih prava, UNICEF prikuplja i analizira sve informacije o stanju dječjih prava diljem svijeta te kada je to potrebno, intervenira, a isto tako ima uvid u izazove koji možda sprječavaju da se dječja prava ostvare i provode.

UNICEF surađuje s nacionalnim vladama i organizacijama te pomaže u izradi politika, zakona i strategija koje promiču i štite djecu i njihova prava. Također, brine o podizanju svijesti o dječjim pravima među roditeljima, nastavnicima, zajednicama i djecom putem mnogih obrazovnih kampanja.

Specifične inicijative i kampanje koje su dio UNICEF-a, a odnose se na djecu i njihova prava i zaštitu su *Education Cannot Wait* koja osigurava obrazovne programe za djecu koja su pogođena izvanrednim situacijama i dugotrajnim krizama i *End Violence Against Children* koja vodi borbu protiv svih oblika nasilja nad djecom.

UNICEF kao takav, osigurava djeci da znaju svoja prava i da im imaju pristup bez obzira na okolnosti u kojima se nalaze, a koja su im zajamčena *Konvencijom o pravima djece* (1989). On nastoji osigurati siguran svijet u kojem djeca mogu prikazati,

nadopunjavati i znati iskoristiti svoje vještine, sposobnosti i potencijale. Isto tako, bave se i temama poput rodilišta, mentalnog zdravlja, udomiteljstva, medijske pismenosti, razvojem adolescenata i mladih, škole za Afriku, pomoć djeci izbjeglicama i migrantima i mnogim drugim.

6. DJEČJA PRAVA U HRVATSKOM I NORVEŠKOM KURIKULUMU

6.1. DJEČJA PRAVA U HRVATSKOM KURIKULUMU

Dječja prava u *Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* u Hrvatskoj su vidljiva u svim njegovim dijelovima počevši od načela samog kurikuluma.

6.1.1. Načela

Kroz fleksibilnost odgojno-obrazovnog procesa u vrtiću, ističu se prava djece koja uključuju poštivanje njihovih interesa, osobnih ritmova te da se stvore uvjeti koji zadovoljavaju potrebe svakog djeteta kao pojedinca sa osobnim ritmom razvoja potencijala. Također sadrži dječja prava koja svakome djetetu omogućuje njegovu strategiju učenja i u ritmu koji je za pojedinca prihvatljiv.

Partnerstvo vrtića s roditeljima i širom zajednicom kao načelo kurikuluma naglašava važnost dvosmjerne komunikacije između vrtića i roditelja. Kako bi se osigurala dobrobit djeteta, učinkovito provođenje dječjih prava i zadovoljavanje dječjih individualnih i razvojnih potreba, odgojitelji i roditelji bi trebali imati komunikaciju na način da je ona otvorena, podržavajuća i ravnopravna. Kako bi to bilo uspješno, bitno je poštovanje, prihvaćanje različitosti, ohrabrivanje, podržavanje te aktivno slušanje jedni drugih.

Načelo osiguravanja kontinuiteta u odgoju i obrazovanju sadrži pravo djeteta na odgoj i obrazovanje. Provedba tog prava zahtijeva bitne pretpostavke poput:

- kvalitetna suradnja u sklopu i među različitim razinama odgojno-obrazovnog sustava
- kvalitetna suradnja svih podsustava s obiteljima djece i lokalne zajednice
- suradnja između vrtića i škole
- unapređivanje uvjeta za kvalitetan odgojno-obrazovni kontinuitet.

Načelo otvorenosti za kontinuirano učenje i spremnosti na unapređivanje prakse ističe dječje pravo na sigurno i kvalitetno okruženje te ono uključuje i usavršavanje odgojitelja i ostalih stručnih djelatnika vrtića kako bi dječje potrebe bile zadovoljene i da dijete odrasta i uči u pozitivnoj i stimulirajućoj okolini.

6.1.2. Vrijednosti

Znanje kao vrijednost omogućuje djetetu pravo da samog sebe spozna kao kompetentnog i uspješnog učenika koje istražuje svijet oko sebe putem urođenih istraživačkih i otkrivačkih potencijala, a vrtić je dužan to omogućiti. Uviđa se i dječje pravo na igru kroz koje dijete spoznaje mnoge zanimljive aktivnosti te se snalazi u mnogim životnim situacijama s kojima će se susretati tijekom daljnjeg obrazovanja ali i života.

Kod vrijednosti humanizma i tolerancije, osigurana su i omogućena dječja prava da ga se poštuje i prihvaća kao živo biće sa vlastitim idejama i stavovima, a ujedno se osvještava i visoka razina osjetljivosti svih odraslih osoba za djecu i njihov pravilan razvoj. Vrtić kao takav, dužan je osigurati svoj djeci prava jednaka za sve.

Identitet uvažava dječje pravo na razvoj osobnog identiteta na način da se očuva djetetov nacionalni identitet i kultura sa društvenom, moralnom, jezičnom i duhovnom baštinom. Pravo svakog djeteta na prihvaćanje i podržavanje različitosti identiteta ostvareno je u ovoj vrijednosti zajedno sa mogućnosti ostvarivanja individualnih potreba svakog djeteta.

Odgovornost kao vrijednost ističe dječje pravo na izbor aktivnosti prema njegovom interesu, sadržaja, odabiru partnera tijekom aktivnosti, prostora i način na koji će oblikovati izabrane aktivnosti zajedno sa preuzimanjem odgovornosti za učinjeno.

Pravo djeteta na izražavanje vlastitog mišljenja i stava vidljivo je u autonomiji kao vrijednosti koja potiče dijete na izražavanje i zastupanje vlastitog mišljenja ali i na ostvarivanje njegovih prava propisana *Konvencijom o pravima djeteta* (UN, 1989).

Kreativnost podržava djetetovo pravo na izražavanje vlastite prirode kreativnosti na različite načine koje odgojiteljima omogućuje bolje razumijevanje djeteta i načina

njegovog razmišljanja te bi odgojitelj trebao poticati, razvijati i njegovati dječje kreativno stvaralaštvo.

6.1.3. Osiguravanje dobrobiti za dijete

Osobna dobrobit osigurava dječje pravo na vlastiti identitet i privatnost koja uključuje prava na zaštitu svih osobnih podataka i pravo na informiranje o stvarima koje se tiču djeteta. Također, osigurava se dječje pravo na samostalnost mišljenja i djelovanja.

Emocionalna dobrobit sadrži pravo djeteta na ljubav i sigurnost gdje djeca imaju pravo na okolinu koja im pruža sigurnost i stabilnost sa uvažavanjem njihovih emocija, osjećaja, strahova i potreba. Pravo na zaštitu od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja očituje se kroz podizanja svijesti o pravima djece i uključivanjem i provođenjem različitih preventivnih programa.

Tjelesna dobrobit promiče i štiti djetetovo pravo na adekvatnu zdravstvenu skrb i odrastanje u zdravim uvjetima života. To uključuje pravilnu prehranu, higijenu, redovitu fizičku aktivnost te pristup zdravstvenim uslugama svakom pojedincu. Pravo djeteta na zaštitu od opasnosti omogućuje djetetu da ono bude zaštićeno od ozljeda i opasnosti u okolini u kojoj boravi osiguravanjem primjerenog i sigurnog prostora za učenje i igru.

Obrazovna dobrobit omogućuje djetetu njegovo pravo na izražavanje kreativnosti, stvaralačkog potencijala te stvaranje i zastupanje djetetovih ideja, a isto tako i djetetovo pravo na sudjelovanje i uključenost u sve odgojno-obrazovne aktivnosti.

Socijalna dobrobit osigurava prava djeteta koja se odnose na jednakost i nediskriminaciju, pravo na obiteljsku i socijalnu zaštitu, pravo na socijalne usluge i zaštitu od siromaštva, pravo na zaštitu od zloupotrebe i iskorištavanja, pravo na zaštitu djece bez roditeljske skrbi te pravo na sudjelovanje u zajednici u kojoj dijete živi i djeluje. Ova prava omogućuju djetetu podršku u njegovome razvoju te da se djetetu pristupa na način koji je za njega u najboljem interesu.

6.1.4. Cjelovit razvoj, odgoj i učenje djeteta

Kako bi se djetetu omogućio razvoj kroz sve njegove faze života, potrebno je promicati i osigurati prava djeteta koja su spomenuta u ovom dijelu *Nacionalnog kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* u Hrvatskoj. To su prava na pristup obrazovanju i osobni razvoj, pravo na sudjelovanje i nediskriminaciju, pravo na sigurnost i zaštitu i emocionalnu podršku, pravo na stjecanje cjeloživotnih vještina, pravo na aktivnosti u kulturi, sportu i umjetnostima te pravo na uspostavljanje kvalitetnih socijalnih odnosa.

6.2. DJEČJA PRAVA U NORVEŠKOM KURIKULUMU

Norveški kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje počiva na holističkom razvoju djeteta. Holistički razvoj djeteta se odnosi na to da bi vrtići morali međusobno surađivati i sa obiteljima kako bi se zadovoljile sve dječje potrebe za njihov pravilan rast i razvoj.

6.2.1. Načela

Načela u norveškom kurikulumu za rani i predškolski odgoj sadrže dječja prava slično kao i u hrvatskom kurikulumu.

Načelo demokracije i sudjelovanja daje pravo djeci sudjelovati u odlukama koje se tiču njih samih te pravo na izražavanje vlastitih mišljenja i stavova.

Načelo holističkog razvoja osigurava djeci pristup obrazovanju koje im omogućava razvoj u svim aspektima njihovog razvoja (fizički, emocionalno, socijalno i fizički). Kako bi to bilo uspješno, neophodna je igra, komunikacija i interakcija stvarajući temelje za buduće učenje u daljnjem obrazovanju. Isto tako, osnovno dječje pravo na život i razvoj očituje se ovim razvojem i pristupom.

Igra kao ključna i glavna metoda učenja kao načelo daje uvid da dijete ima pravo na igru koje je temelj i alat učenja u najranijim godinama života. Dijete ima pravo na slobodnu i strukturiranu igru kako bi se cjelokupni razvoj poticao neprestano.

Načelo socijalne inkluzije i jednakosti osigurava djetetovo pravo na jednakost i nediskriminaciju gdje svako dijete ima jednako pravo na obrazovanje bez obzira na podrijetlo, sposobnosti ili socijalno stanje obitelji. Također, vidljivo je pravo da sva djeca imaju pravo na učenje i razvoj u okruženju koje je za njih sigurno i podržavajuće.

Načelo suradnje s obitelji daje uvid u dječja prava na podršku od strane obitelji u vidu da se prepoznaje i osigurava sudjelovanje roditelja i obitelji djece u djetetovu odgoju i obrazovanju.

6.2.2. Vrijednosti

Ljudsko dostojanstvo te pravednost kao vrijednosti norveškog kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje osiguravaju djetetovo pravo na jednakost i nediskriminaciju te se na svako dijete gleda sa istom vrijednošću neophodno na rasu, podrijetlo, spol, kulturu, jezik kojim dijete govori. Svako dijete ima pravo da mu se pristupa jednako kao i prema ostalima.

Vrijednost poštovanja prava djece izravno osigurava da se dječja provode i osiguravaju na način da se dijete zaštititi, da se razvija i da sudjeluje. Stoga, osiguravaju se dječja prava na njihovu zaštitu, pravilan razvoj i sudjelovanje u odlukama koje se tiču i njih.

Demokracija te sloboda i samoizražavanje kao vrijednosti osiguravaju dječje pravo na izražavanje vlastitog mišljenja, stavova, želja, osjećaja i kreativnosti. Dijete ima pravo biti uključeno u sve procese koji mogu na bilo koji način utjecati na njegov život u bilo kojem trenutku.

Vrijednost solidarnosti i inkluzije omogućuje dječje pravo da bude uključeno u zajednicu u kojoj živi bez obzira na svoje sposobnosti, a isto tako se potiče solidarnost među djecom odražavajući dječje pravo na jednakost.

Poštovanje i briga za druge kao vrijednost osigurava dječje pravo na zaštitu od nasilja i zlostavljanja naglašavajući da se djeca međusobno poštuju i da brinu i za druge. Time se osigurava i dječje pravo na sigurno okruženje u kojem djeca nisu izložena bilo kakvom obliku nasilja.

6.3. USPOREDBA HRVATSKOG I NORVEŠKOG KURIKULUMA

U Hrvatskoj se dječja prava naglašavaju kroz ciljeve obrazovanja i razvojne standarde, a u Norveškoj se putem holističkog pristupa uključuju i prikazuju jasne smjernice kako zaštititi dječja prava.

Pravo djece na izražavanje svog mišljenja i zastupanje istog spomenuta su u oba kurikulumu, ali sudjelovanje u oblikovanju svog obrazovnog iskustva više je vidljivo u norveškom kurikulumu, dok u Hrvatskoj primjena tog prava može varirati od vrtića do vrtića u samoj praksi.

Pravo na zaštitu i sigurnost djece omogućuju oba kurikulumu, ali dok norveški kurikulum posebnu pažnju posvećuje stvaranju sigurnog i zaštićenog okruženja za djecu, u hrvatskom kurikulumu to ovisi o politikama i praksama unutar svakog pojedinog vrtića.

Norveški kurikulum ističe da svako dijete ima pravo na individualiziran pristup učenju prilagođen njegovim potrebama i interesima isto kao i hrvatski ali se razlikuju u metodama prilagodbe obrazovnog procesa svakom djetetu.

Što se tiče prava djece na kulturnu i jezičnu raznolikost, norveški kurikulum izuzetno potiče i uvažava uključivanje djece iz različitih kultura i govornih područja sa ciljem promicanja prihvaćanja različitosti. U hrvatskom kurikulumu vidljivo je isto to dječje pravo ali njegova implementacija može ovisiti o dostupnim resursima i sredstvima te regijama unutar države.

Pravo djece na igru i slobodno vrijeme nosi veliku ulogu u norveškom kurikulumu gdje sve počinje od igre koja je temelj dječjeg najranijeg razvoja te se isto tako osigurava da djeca imaju dovoljno vremena za slobodnu igru. Ali, u hrvatskom kurikulumu bez obzira na prisutnost prava djece na igru, ono opet može varirati o vrtićima i njihovim dostupnim resursima.

7. ULOGA ODGOJITELJA KOD PROMICANJA DJEČJIH PRAVA

Unutar vrtića, odgojitelji su ključni i najvažniji kod promicanja i poštivanja dječjih prava te uloga odgojitelja kao profesionalaca svoje struke obuhvaća mnoge različite aspekte od stvaranja sigurnog, podržavajućeg i pozitivnog okruženja pa sve do uključivanja djece u aktivan proces učenja (NN 05/2015).

Unutar sigurnog, podržavajućeg i pozitivnog okruženja, odgojitelj bi trebao stvoriti atmosferu u kojoj će se djeca osjećati sigurno kako bi mogli iznositi svoja mišljenja i stavove bez straha da će doći do ikakvog nasilja, odbacivanja ili zanemarivanja. Pružajući emocionalnu podršku i razumijevanje, potiču dječja prava da budu shvaćena i razumljiva (UNICEF, 2024).

Donošenje odluka koje se tiču i djece, odgojitelj je dužan uključiti djecu i pitati za njihovo mišljenje kako bi i oni sudjelovali u tim odlukama. To mogu naprimjer biti odluke u vezi nekih aktivnosti ili pravila, a odgojitelj to može aktivno provoditi na način da sluša i uvažava prijedloge, daje povratne informacije koje su bitne djeci te time pridodaje na važnosti da mišljenja i stavovi djece budu uzeta u obzir u odgojno-obrazovnom procesu.

Svako dijete ima pravo na individualiziran pristup, a odgojitelj bi trebao biti fleksibilan u prilagođavanju aktivnosti i ponuđenim sadržajima kako bi se zadovoljile potrebe svakog pojedinca, uključujući njihove interese i sposobnosti. Što se tiče pristupa djeci s posebnim potrebama, poteškoćama i teškoćama, odgojitelj bi djeci trebao pružati i davati dodatnu podršku te surađivati sa roditeljima i ostalim stručnjacima kako bi se osigurali adekvatni materijali i sredstva ali i educirati ostalu djecu o tim stanjima (UN; 2006).

Kod dječjeg prava na različitosti, odgojitelji bi trebali uvažavati i poštovati kulturne i jezične različitosti unutar cijelog vrtića na način da uključuju razne kulture i jezike u aktivnosti koje provode s djecom, a isto tako omogućiti svoj djeci pravo na izražavanje svog osobnog kulturnog identiteta i jezika (NN 05/2015).

Kako bi djeca bila svjesna svojih prava ali i odgovornosti, odgojitelji imaju ulogu približiti djeci njihova prava na način koji je njima razumljiv i prepoznatljiv te ih poticati na njihovu važnost u raznim životnim situacijama.

Dječja prava ne vrijede samo unutar vrtića, pa je tako i uloga odgojitelja da i roditelje upozna sa pravima djece kako bi se osigurala dosljednost davanja pravima djece na značaju.

8. ZAKLJUČAK

Na temelju spoznaja i činjenica navedenih u ovom radu, možemo zaključiti da su dječja prava prisutna i u hrvatskom i u norveškom kurikulumu.

Svijet u kojem danas živimo krši mnoga dječja prava, počevši od onog osnovnog a to je pravo na život i preživljavanje. Oružani sukobi, krize svih mogućih vrsta i prirodne katastrofe su dio današnjice tijekom kojih nažalost stradava previše djece. Ta djeca nisu zaslužila takvu povredu svojih prava. Djeca trebaju nekoga tko će ih štiti i poštivati ali i njihova prava.

Konvencija o pravima djece obvezuje države članice na provedbu svih dječjih prava, a ne da to bude samo zaboravljeni potpis dok djeca odlaze u ratove i odrastaju na bojištima. Smatram da bi se trebalo više razgllašavati i pričati o dječjim pravima te prikladno kazniti države stranke koje se ne pridržavaju Konvencije. Također smatram da u vrtićima u Hrvatskoj nije dovoljna velika svijest o dječjim pravima, a pogotovo ne o pravima koja se tiču poštivanja različitosti, kulture, jezika te prava koja se odnose na interes djece.

Jasno je da se promijenio pogled na dijete i da je kurikulumom propisano da je dijete u središtu i da je ono zaštićeno svojim pravima u vrtiću, a zapravo u realnosti još mnogo njih temelji svoj rad na tradicionalnim pristupima i metodama. Kako se mijenja svijet, tako se mijenja i pogled na dijete. Dijete bi trebalo biti u središtu i jedino što bi trebalo biti važno je dobrobit svakog djeteta kao pojedinca, kao živog bića.

LITERATURA

Hrvatska enciklopedija. (2024).. Leksikografski zavod Miroslav Krleža.
<https://www.enciklopedija.hr/clanak/kurikulum>

Krapf, P., Gollob, R., Weidinger, W. (2010). *Istraživanje dječjih prava.* Vijeće Europe.

Maleš, D., Milanović, M., Stričević, I. (2003). *Živjeti i učiti prava: odgoj za ljudska prava u sustavu predškolskog odgoja.* Filozofski fakultet, Istraživačko-obrazovni centar za ljudska prava i demokratsko građanstvo

Miljak, A. (2015). *Razvojni kurikulum ranog odgoja – Model izvor II. Priručnik za odgojitelje i stručni tim u vrtićima.* Mali profesor

Miljak, A. (2009). *Življenje djece u vrtiću – novi pristupi u shvaćanju, istraživanju i organizaciji odgojno-obrazovnog procesa u dječjim vrtićima.* SM Naklada.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta [MZOS]. (2015). *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.*

Ministry of Education and Research. (2023). *Early Childhood Education and Care.*
<https://www.regjeringen.no/en/topics/families-and-children/kindergarden/early-childhood-education-and-care-polit/id491283/>

Ministry of Education and Research. (2017). *Framework Plan for Kindergartens.*
<https://www.udir.no/contentassets/7c4387bb50314f33b828789ed767329e/framework-plan-for-kindergartens--rammeplan-engelsk-pdf.pdf>

Ministry of Education and Research. (2005). *The Kindergarten Act.*
<https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2005-06-17-64>

Previšić, V. (2007). *Kurikulum: teorije-metodologije-sadržaj-strukture.* Školska knjiga

Slunjski, E. (2006). *Stvaranje predškolskog kurikuluma.* Mali profesor

Slunjski, E. (2011). *Kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja: istraživanje i konstrukcija.* SPEKTAR MEDIA

Ujedinjeni narodi. (2001). *Konvencija o pravima djeteta.*

Ujedinjeni narodi. (2017). *Konvencija o pravima osoba s invaliditetom.*

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam ja, Annamarjja Glavina, završni rad s naslovom *Dječja prava u hrvatskom i norveškom kurikulumu* izradila samostalno pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Adrijane Višnjić Jevtić.

U radu sam primijenila metodologiju znanstveno istraživačkog rada i koristio literaturu koja je navedena na kraju završnog rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući naveo/la u završnom radu na uobičajen, standardan način citirao/la sam i povezoao s korištenim bibliografskim jedinicama.

Rad je pisan u duhu hrvatskoga jezika.

Student: _____

(potpis)